ERA DIGITALĂ ŞI TENACITATEA LUCIDITĂŢII

Autor: Ioan Stanomir | 11 decembrie 2021

Era digitală este o vreme a zumzetului şi a grabei dislexice. Răbdarea pare să fi dispărut, în vreme ce timpul însuşi este comprimat la durata unui clip rulat pe o platformă socială. Era digitală este o vreme a corectitudinii politice ce nivelează şi inhibă, modelând omenirea ce trebuie să îmbrăţişeze imaginea aceluiaşi viitor şi să refuze trecutul „reacţionar" al secolelor de dinaintea noastră.

Luciditatea devine, în acest context al inflamării şi al exaltării, virtutea fără de care regăsirea drumului către sursele omenescului însuşi devine imposibilă. Luciditatea devine un fir al Ariadnei ce poate indica ieşirea din labirintul unui prezent cacofonic. Luciditatea ne înarmează cu un văz istoric şi estetic al perspectivei, luminând în peisajul vieţii noastre insulele de memorie şi de sensibilitate ignorate de cei grăbiţi şi fanatici.

Privirea lucidă trebuie să discearnă nuanţele acolo unde cei mai mulţi dintre contemporanii noştri preferă culorile clare ale certitudinii hrănite de încrederea nestrămutată în Ideea ce salvează şi (re)educă. Acum, mai mult ca niciodată, tehnologia este ambivalentă: ea este instrumentul ce permite accesul la un patrimoniu al cunoaşterii, dar şi vehiculul redutabil al controlului statal şi al condiţionării pavloviene.

Epoca noastră a construit, prin tenacitate şi acribie intelectuală, un edificiu în care arta şi ştiinţa care ne precedă este păstrată: colecţiile de reviste şi de cărţi redefinesc spaţiul bibliotecilor, în vreme ce vocile şi imaginile sunt salvate de la uitare. Luciditatea descoperă acest domeniu vast ce ne primeşte pe culoarele sale. Vremea noastră nu este doar aceea a vulgarităţii fanatice, ci şi timpul reîntoarcerii la sursele adunate, răbdător, în platforme digitale. Libertatea recitirii este, acum, mai mult ca niciodată, una aproape infinită.

Şi poate de aceea bătălia de astăzi este o bătălie în jurul memoriei şi a redefinirii ei. Ea este o bătălie în jurul cuvintelor şi a sensurilor, de vreme ce cei ce o câştigă pot elimina, printr-o singură comandă, fragmente de tradiţie, ca şi cum acestea nu ar fi existat.

Statuile pot fi coborâte de pe soclu, numele de străzi pot fi schimbate, în vreme ce textele pot fi alungate în neantul digital al uitării. Imaginea oamenilor-carte din istoria lui Ray Bradbury va fi înlocuită de vidul din care nu mai există ieşire. Orice amintire va putea fi ştearsă, cu meticulozitate. Ceea ce este adunat spre a dura poate fi dat pradă focului digital.

Fanatismul contemporanilor noştri este alimentat, ca şi cel al predecesorilor lor, de pasiunea ordinii totalitare. Creatorii de utopii au oroare de trecut şi de tradiţie. Ei acceptă doar existenţa unei ordini intelectuale domesticite şi strivite de ideologie. Canonul este atacat, pentru că el întruchipează, asemeni unei biblioteci borgesiene, nenumăratele căi prin care spiritul s-a îndreptat, interogând condiţia umană. Desfigurarea canonului de astăzi este ecoul desfigurării canonului în secolul XX. Fascismul şi comunismul visau la propriul lor canon, unul din care neliniştea va fie alungată, definitiv. Literatura şi arta se organizează în jurul unui schelet imaterial al canonului. Dialogul cu tradiţia este parte din efortul de regăsire ce ne acordă timpul pentru reflecţie şi contemplare.

Canonul nu este niciodată osificat, căci fiecare nouă privire îndreptată asupra lui este generatoare de noi sensuri. Cărţile ce păreau exilate pe un raft prăfuit şi nostalgic revin către noi, în vreme ce paginile admirate, cândva, devin, odată cu trecerea timpului, irelevante. Centralitatea în canon înseamnă capacitatea de a stimula, peste secole, această conversaţie fără de sfârşit asupra naturii umane. Pătrunderea ideologiei militante subordonează creaţia obiectivului social: arta este examinată din unghiul unei teorii critice ce reciclează dogmatismul realismului socialist.

Luciditatea permite celui ce o practică evitarea rătăcirilor, navigând între snobismul găunos şi ignoranţa agresivă, căci graniţele între „înalt “ şi „minor” sunt atât de delicate încât ele devin doar o frontieră ce poate fi trecută, fără dramatism şi exaltare ridicolă. Arta (aparent umilă) a cinematografului este creatoare de mituri, iar banda desenată, privită cu dispreţ de atâţia pasionaţi ai purismului, face să se nască o sinteză de cuvânt şi contur, sub semnul polifoniei.

Fanatismul poate fi înfruntat doar de cei care, în contra curentului de omogenizare agresivă, cultivă luciditatea privirii. Viitorul nu poate fi despărţit de melancolia ce ne încearcă în clipele în care trecutul revine spre noi. Progresul care arde şi care distruge nu lasă în urma sa decât un pustiu al uitării. Pasiunea reeducării culturale hrăneşte o nouă umanitate, suspendată în prezentul ei etern.

Imagine: Pixinio